

CAPUT VII.
DE
MORBORUM SYMPTOMA-
TIBUS.

I.

*S*ymptomata morbi, tam a morbo ipso, quam a causis morbifica differunt.

SCHOL.

Notissimum est in scholis Medicorum, distinctionem semper factam esse morbi ipsius, seu læsionis primariæ, in corpore vivo ortæ, causæ morbificæ læsionem producentis aut minitantis, & symptomatum, læsionem concomitantium & insequentium. Nec plane inutilis aut de nihilo est hæc distinctio, modo optandum esset, ut vera illius applicatio & explicatio adhibita fuisset, prout veræ pathologiæ & praxeos fundamentis respondere deberet.

II.

Vulgaris explicatio symptomatis, quod sit actionum læsio, a morbo inducta, & effectus ipsius læsionis, ad aliquos quidem affectus, non autem ad omnes applicari potest.

SCHOL.

Valet hæc explicatio, de læsionibus externarum partium vulnerato-riis: has enim, si consideremus, partis specialiter affectæ actio læsa erit tale symptoma, quod simul effectus læsionis inductæ esse potest, ac dici meretur. Pariter in affectibus paralyticis resolutio toni vitalis partium fibrosarum effectum producit in parte affecta, qui symptoma vocatur, & per actionis læsionem ipsius membri paralytici sese exerit & manifestat.

III.

Molestia, molestaque sensationes, qua presente morbo, aut causa morbifica, agrum afficiunt, & læsionem sive imminentem, sive inductam, sequuntur, & comitantur, nec tamen sive læsio-

nem

nem ipsam, sive causam morbificam constituunt, quamvis illis deficientibus, non adsint; dicuntur vero sensu, symptomata, accidentia & morbi consecutaria.

SCHOL.

Revocamus hic in mentem ea, quæ Cap. II. dicta sunt, non omne id, quod morbum appellare solemus, revera læsionem partibus actu jam intulisse, aut morbum esse, sed potius actum aliquem ipsius naturæ, corpori equidem vivo molestum, nullatenus tamen noxium, sed eum in finem ab ipso principio vitali susceptum ac adornatum, ut causa læsionis vel jam factæ, vel imminentis, aut alteretur, aut excernatur & removeatur.

Hunc naturæ actum, in se legitimum ac naturalem, licet quoad gradum extraordinarium ac præternaturalem, sæpissime, imo ordinarie, sequuntur tales molestiæ, atque incommodæ sensationes, quæ non adessent, nisi dictus contra causam morbificam susceptus fuerit actus, & quæ superata ac exturbata causa morbifica, & cessante actu naturæ, contra & propter illam suscepto, iterum evanescent & cessant.

Melioris illustrationis causa, ponamus febrem aliquam acutam malignam: exserit se hæc febris essentialiter, & primario sub pulsus præternaturalibus alterationibus, e quieto, placido, ordinato, in celerem, frequentem, inæqualem, fortiorem aut debilem, quam pulsus mutationem a statu naturali ipsam febrem, morbumque salutare solent: quod tamen minus recte & accurate fit. Ipsa læsio enim hoc in casu, præcipue ab initio morbi, nondum facta est, sed imminet saltem a causa aliqua peregrina, sive in corpore generata, sive aliunde ad illud delata, in humoribus hospitante; quæ læsio, si penitus in actum deduceretur, in dissolutione mixtionis animalis terminum suum haberet.

Ad hanc læsionem, toti corpori interitum minitantem, avertendam, & propter causæ morbificæ, vel lædentis, tempestivam eliminationem, natura motum sanguinis suscipit vehementiorem, cordisque pulsioni, gradu quidem extraordinarie & p. n. respectu necessitatis aut utilitatis autem nequaquam contra naturam aut rationem, auget atque intendit, quo sub ipso hoc audiore motu, ejusque assidua continuatione, materia noxia læsionem irreparabilem inductura, subigatur, & per organa secretoria & excretoria, e massa humorum removeatur, atque e corpore eliminetur.

Sub

Sub hoc actu naturæ, contra læsionem & læsionis causam suscepto, accidunt ægro diversæ molestiæ, de quibus tunc temporis conqueritur, quales sunt: calor, æstusque præternaturalis, sitis, capitis dolores, vigiliæ, lassitudo, appetitus dejectio, sudor extraordinarius, anxietates atque angores, aliaque plura. Omnes hæc molestiæ, cum neque ipsam læsionem aut morbum constituent, neque ad causam referri possint, symptomata, vel accidentia febris dicuntur, quoniam præterea cum ipsa febre cessante iterum cessant.

IV.

Symptomatum, quæ in morbis occurrunt, alia sunt essentialia, alia vero accidentalia.

SCHOL.

Occurrunt enim omni die symptomata sub morbis, quæ extra morbum præsentem quidem non adsunt, verum tamen neque cum ipsa læsione, neque cum causâ morbifica immediatam connexionem habent; hinc dicta distinctio ortum cepit, præcipue cum alia sæpe adsint, de quibus longe aliter sentire debet Medicus. Quamobrem illa dicuntur essentialia, aut ad morbi essentiam pertinentia symptomata, quæ immediate, vel cum morbo, vel cum causâ morbi connexionem habent, ita ut hic præsens morbus ordinariæ, & in omnibus aut plurimis individuis, sine illis non reperitur aut esse possit; hæc autem talia existunt, quæ non semper in omnibus aut plurimis individuis eundem morbum comitantur, sed ex alia quadam causâ accessoria regiminis, diætæ, animi pathematum, nascuntur & producantur, & post hujus causæ remotionem ut plurimum cedunt, licet ipse morbus nondum cesset, sed ordinarium suum cursum adhuc prosequatur.

V.

Distinctio hæc symptomatum in praxi medica maximam habet utilitatem & necessitatem.

SCHOL.

Sicuti enim v. g. in febre aliqua dolor capitis specialiter æstuosus, in uno quodam ægro adesse potest, qui forsan non procul a fornace æstuante decumbit; aut vomitus ægrum per totum paroxysmum torquet,

quet, qui sub eodem magnam frigidi potus copiam ingurgitat, eamque avidè ac impetuosè ingerit: vel sub leviore nephritide in mictum cruentum æger incidere potest, si forsan diureticis calidioribus internis, aut oleis ac linimentis valde calidis externis, præter methodum, tractatus fuerit; quæ symptomata omnia aliis, iisdem morbis decumbentibus, non eveniunt, quoniam easdem causas occasionales, a quibus ortum ducere potuerunt, evitarunt; ita simile quid in quocunque morbo, ratione plurimum symptomatum contingere potest, unde sane necesse est, ac valde proficuum, ut Medicus hanc symptomatum differentiam in omni morbo probe calleat atque noscat, eum in finem, ut sibi caveat, ne directe motibus naturæ utilibus, atque in bonum finem institutis sese opponat, eosque per symptomatum molestorum, ad essentiam morbi pertinentium, suppressionem intempestivam attentatam pervertat, totius morbi ordinem invertat, & ægrum in maxima sæpe pericula præcipitet, sed potius sciat, se talia symptomata essentialia, citra causarum aut morbi fundamentalem remotionem, cum ægrorum vero emolumento tollere neque posse, neque debere. Quicquid autem respectu illorum efficere potest, id nude in causarum, aut læsionum methodica sublatione erit quærendum; quod, si Medicus non attendit, nil nisi symptomatum palliationes, eorumque ut plurimum tanto graviores recursus producet. De reliquis minus essentialibus monendus est, ut semper pro viribus in causas eorum genuinas inquireat & proximas, ut per illarum quoque sublationem eadem e medio tollere possit.

CAPUT VIII.

DE

LÆSIONIBUS HUMORUM IN GENERE.

I.

*L*æsiones, quibus fluide nostri corporis partes subjiciuntur, commode ad tres potissimum classes referuntur.

SCHOL.